

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 1/2013

Ukrajinský politický ring – první kola Vitalije Klička

–

Duben 2013

Ukrajinský politický ring – první kola Vitalije Klička

–

Michal Lebduška

Duben 2013

Úvod

V říjnu 2012 se na Ukrajině uskutečnily parlamentní volby, ve kterých se vládní Straně regionů podařilo udržet si pozici nejsilnější politické strany. Strana regionů vyšla z těchto voleb výrazně nadreprezentována především díky účelové změně volebního zákona, který změnil proporční volební systém na smíšený. Polovina poslanců se tedy volila proporčně ve vícemandátových obvodech a polovina většinou v jednomandátových. I tato účelová změna však nedokázala zastřít fakt, že Strana regionů od prezidentských voleb v roce 2010, kdy se její předseda Viktor Janukovyč stal prezidentem, neustále ztrácí podporu. Nejenže v současném parlamentu nemá většinu poslanců, ale netvoří jí ani s Komunistickou stranou Ukrajiny, která Stranu regionů podporuje. Pro získání většiny tedy bylo potřeba přetáhnout část nezávislých poslanců, kteří vyhráli v jednomandátových obvodech.

I přes účelovou změnu volebního systému a manipulace v průběhu hlasování (v pěti jednomandátových obvodech nemohla ústřední volební komise kvůli manipulacím vyhlásit vítěze) lze ukrajinské volby, obzvláště v kontrastu se sousedním Běloruskem a Ruskem, prohlásit za v zásadě demokratické a reprezentativní. Tento výsledek mimo jiné jasně ukazuje, že vytvoření jakési formy autoritativního systému podle ruského vzoru, z čehož je Viktor Janukovyč od svého nástupu do funkce neustále obviňován, je v ukrajinském prostředí velmi těžko realizovatelné.

Nástup Klička do politického ringu

Jednou z nejvýznamnějších změn, kterou tyto volby přinesly, byl mohutný vzestup politické strany UDAR (Ukrajinská demokratická aliance pro reformy) pod vedením úspěšného boxera Vitalije Klička, který se již před volbami velmi ostře vymezoval vůči vládní Straně regionů a prezidentovi Viktoru Janukovyčovi. Logickým výsledkem této rétoriky je spolupráce UDARu s dalšími dvěma opozičními politickými stranami. Těmi jsou Baťkivščina (Vlast) bývalé premiérky Julije Tymošenko, kterou momentálně vede předseda strany Front zmin, která se s Baťkivščinou před volbami spojila, Arsenij Jaceňuk, a nacionalistické hnutí Svoboda, kterému předsedá Oleh Ťahnybok.

Dohromady se jim úspěšně daří dlouhodobě blokovat zasedání ukrajinského parlamentu, které od voleb již několikrát přerostlo v hromadnou rvačku mezi vládními a opozičními poslanci. Od března opoziční strany společně pořádají v oblastních centrech západní a střední Ukrajiny protestní akce. Série demonstrací nazvaná „Povstaň, Ukrajině!“ začala 14. března ve Vinnyci a má vyvrcholit 18. dubna, na který na Ukrajině připadá letošní den Evropy. Několikrát se opozičním stranám také podařilo donutit vládní poslance zopakovat hlasování kvůli tzv. „knopkodavstvu“ – hlasování jednoho poslance za několik svých kolegů.

Jedním z nejambicióznějších opozičních plánů je v současnosti přijetí zákona o impeachmentu prezidenta a jeho následného využití proti Viktoru Janukovyčovi.

Těmito kroky Vitalij Kličko do značné míry naplňuje předvolební rétoriku, která ale měla spíše obecnější charakter – boj proti korupci, podpora evropské integrace Ukrajiny, vymezování se vůči Straně regionů a prezidentu Janukovyčovi. I přes spolupráci se zbytkem opozice je však Kličkova strana jednoznačně její nejautonomnější součástí, která navíc může potenciálně silně ohrožovat pozice Baťkivščiny, neboť obě strany mají velmi podobný program i voličskou základnu v oblasti centrální a západní Ukrajiny. Představitelé Baťkivščiny se mohou cítit ohroženi obzvláště s přihlédnutím k tomu, že ukrajinští voliči se rozhodují spíše podle osobností a UDAR má v současnosti jednoznačně charismatičtějšího lídra. Kličko má navíc stále výhodu toho, že se nestal objektem žádného skandálu a vzhledem k své sportovní kariéře je každému jasné, kde si vše vydělal, což pro značnou část ukrajinských politiků včetně představitelů Baťkivščiny tak úplně neplatí. Podle posledních průzkumů sice UDAR zůstává na třetím místě za Baťkivščinou, nicméně samotný Vitalij Kličko má mezi voliči opozice jednoznačně nejvyšší podporu jako eventuelní prezidentský kandidát a stejně tak je favoritem na zvolení do funkce starosty Kyjeva v případě, že se místní volby uskuteční v tomto roce, jak požaduje opozice.

Pozici UDARu na okraji opozice ostatně potvrzují i konkrétní kroky Vitalije Klička, který již před volbami odmítl podepsat koaliční dohodu se zbylými dvěma stranami a vyčkával až na povolební situaci. A to i přesto, že předem oznámil svůj záměr spolupracovat s ukrajinskou opozicí proti vládoucí Straně regionů. Na rozdíl od zbylých dvou předsedů opozičních stran se neúčastnil některých protestních akcí, na kterých ho zastupovali jiní představitelé UDARu. Mezitím Kličko cestoval po světě a snažil se získat na svou stranu různé zahraniční politiky, mimo jiné polského prezidenta Bronisława Komorowského, který Klička přijal 15. března ve Varšavě.¹

Šance na východě a nebezpečí na pravici

Otázkou však zůstává, zdali nemůže Kličkovi v delším horizontu spolupráce se zbytkem opozice, obzvláště pak s radikálně nacionalistickou Svobodou, uškodit. V tomto smyslu se ještě před volbami v říjnu 2012 vyjádřil ukrajinský politolog Volodymyr Fesenko, který tehdy označil UDAR za nejvážnější hrozbu Straně regionů. Podle jeho slov totiž může jako jediná z opozičních stran reálně sebrat hlasy i v oblastech východní a jižní Ukrajiny, kterým vládní Strana regionů stále dominuje.² Toto tvrzení ostatně potvrdily i samotné výsledky voleb, ve kterých UDAR získal relativně rovnoměrný počet hlasů po celé Ukrajině. Ve všech

¹ <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/art,2487,komorowski-i-kliczko-umowa-z-ue-priorytetem-dla-ukrainy.html>.

² http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2012/10/121018_klychko_crossroad_sx.shtml.

regionech Ukrajiny mimo Krymu, Luhanské a Doněcké oblasti získala strana Vitalije Klička přes 10 % hlasů,³ což je při celkovém výsledku necelých 14 % velmi slušné skóre. Naopak u Baťkivščiny je rozdíl v počtu hlasů mezi západními a východními oblastmi Ukrajiny mnohem větší. Právě tuto skupinu voličů z východnějších částí země by Kličko mohl díky spolupráci s radikálními nacionalisty nebo radikální rétorikou ztratit.

Závěr

V současnosti mají všechny tři opoziční strany jednoznačný společný cíl, kterým je likvidace režimu prezidenta Janukovyče a svržení vlády Strany regionů. Zásadní otázkou do budoucna však zůstává, nakolik budou tyto tři strany schopné pokračovat ve společném postupu, pokud by se jim tohoto cíle eventuálně podařilo dosáhnout. Především UDAR a Baťkivščina zastávají velmi podobné pozice, což může vést ke konkurenčnímu boji mezi těmito stranami. Ostatně jeden precedens již na Ukrajině existuje – roztržka mezi „oranžovými“ spojenci z roku 2004 Baťkivščinou a Naší Ukrajinou bývalého prezidenta Viktora Juščenka.

Pro tuto chvíli je tedy pozice Vitalije Klička jakožto jednoho z vůdců ukrajinské opozice neoddiskutovatelná a UDAR má stále velmi slušnou podporu ukrajinských voličů. Opoziční koalice sice vypadá prozatím stabilně, nicméně prostor ke konfliktu zde jednoznačně existuje. Ať už v ideologické rovině s radikální Svobodou, nebo v prostém konkurenčním boji s Baťkivščinou, z čehož by mohla i přes ztrácející popularitu opět těžit vládní Strana regionů.

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY (AMO)

Asociace pro mezinárodní otázky je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodnímu dění. Díky svým aktivitám doma i v zahraničí a dlouholeté historii je AMO vnímána jako čelní nezávislá instituce svého druhu v České republice.

K dosažení svých cílů AMO:

- formuluje a vydává studie a analýzy;
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuse;
- organizuje vzdělávací projekty;
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média;
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů;
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností;
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí.

VÝZKUMNÉ CENTRUM AMO

Výzkumné centrum Asociace pro mezinárodní otázky je předním českým think-tankem, který není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskuzi. Hlavním cílem Výzkumného centra je systematické sledování, analýza a komentování mezinárodního dění se zvláštním zaměřením na zahraniční politiku České republiky.

Výzkumné centrum bylo založeno v říjnu 2003 jako analytický útvar Asociace pro mezinárodní otázky se zaměřením na mezinárodní vztahy a zahraniční, bezpečnostní a obrannou politiku. Jádrem VC AMO je [tým analytiků](#), jejichž prostřednictvím nabízíme odbornou expertízu v hlavních problémech světových regionů a klíčových otázkách současné mezinárodní politiky. Výzkumné centrum zpracovává [vlastní odborné studie](#), analytici poskytují [komentáře](#) k aktuálnímu dění prostřednictvím médií. Dedikovanou platformou pro hodnocení mezinárodní politiky je [blog AMO](#).

SLEDUJTE NÁS!

